??ен чана, кышын арба?ны т?з?т, ди безне? халык. ?ле ген? б?р??гел?ребезне ?ыеп кышлыкка салдык, х?зер кил?се ел турында уйларга кир?к инде. У?ышны ?ыеп алгач, иркен вакыттан файдаланып, бакчачылыкта булган плюс-минусларны яхшылап анализлыйбыз. Кызганычка каршы, бернич? ел инде ш?хси ху?алыкта, нинди ген? я?а сортларын утыртмыйк, б?р??гед?н мул у?ыш ала алмыйбыз. Шундыйлар бер без ген? т?гел. Икенче икм?кк? колорада ко?гызы, проволочник, медведка кебек корткычлар зыян салса, т?рле авырулар бел?н берг?, яшелч?л?ребезг? тагын да х?т?рр?к нематода корткычы ябышкан. Тагы ел саен фитофтороз, ризоктониоз, парша, альтернариоз кебек авырулар бел?н к?р?шерг? туры кил?. ??р ел б?р??гебезне ?стерг?нд? зур к?ч куябыз, барыбер кул селт?мибез – утыртабыз. Узган сезонда коры, эссе ?ава шартларында альтернариоз, су сипк?н участокларда “черная ножка” (б?р??ге сабак-лары тамырдан ?зелеп, тартылып чыга, яфраклары куырылып тора) авырулары зыян китерде. Быел, башта корылык, ? со?ыннан – я?гыр туктамыйча яуды. Кайбер район авылларында (Ромодан, Ардатов ??м башка районнарда) халык б?р??гене я?гыр астында ч?пл?дел?р. Кыш аена аяк басарга торсак та, бу авырулар бел?н ничек к?р?шерг?, алдан нинди чаралар кулланырга кир?клеген белеп торсак зарар булмас. Шу?а т?рле белгечл?р ки??шл?рен? колак салдык. Сезг? д? кир?ге чыгар.
Беренче чиратта к?з к?не ?ирне сукалатырга кир?к, ч?нки бу очракта т?рле яраксыз кортлар, шул ис?пт?н проволочница, к?пл?п ?л?. Тагы б?р??гене? зыян к?рм?г?нен, яхшы сортлысын утыртырга тырышырга кир?к. ? утыртканда, ирт? язда ук, ?ава температурасы 0 градустан югары булган вакытта, якты урында яровойлаштырырга кир?к, дил?р картлар. Утырту алдыннан б?р??гене “Престиж” химик препараты бел?н эшк?ртс?гез яхшы н?ти?? бир?ен-бир?, ?мма яд - дару т?гел; ?з с?лам?тлегебез турында онытырга ярамый. Химикатларны кир?кк?-кир?км?г?нг? кулланырга кир?кми ??м алар бел?н эшл?г?нд? респиратор турында онытмыйк. ?ле колорадо жугына агу сиптерг?ч, тиз ген? коелып т?шм?с?л?р, дозаны 2-3 тапкыр арттырып эшк?рт?без. Сезонына ике ген? т?гел, ?ч, д?рт тапкыр к?члед?н-к?чле агу сиб?без. ?мма болай эшл?рг? ?ич т? ярамый. Со?гы елларда таралган куркыныч чирл?р бел?н авыручылар саны артуга без шулай ?зебезне агулап ярд?м ит?без. ?зе?? зарар китермич?, б?р??ге ?с? чорында 100 квадрат метрга 100 грамм бакыр сульфаты бел?н 100 грамм известьне 10 литр суда эретеп сиб? авыруларга каршы яхшы н?ти?? бир?.

Проволочник сарут, актамыр кебек ч?п ?л?н каплаган ?че турфакны ярата; ул к?бр?к кызыл балчыклы дымлы туфракта ?рчи. Яраткан азыгы – б?р??ге, кишер. Бакча у?ышына зур зыян китерг?н бу корт бел?н к?не-т?не к?р?шерг? кир?к. К?з к?не бакчаны сукалау аларны? к?бесен ?тер?, дидек. ?че туфракны известь бел?н эшк?рт? тал?п ител?, агач к?лене? д? файдасы бар. Б?р??ге р?тл?ре арасына кукуруз, тары, бодай, арпа, салат ч?ч?рг? д? ки??ш ител?. Т??риб?ле бакчачылар т?т?лл?рг? я?а чабып ташланган ч?п ?л?н, салам, печ?н ?емн?ре ясап, шунда ?ыелган б???кл?рне юкка чыгаралар. Борчак, фасоль ?ск?н ?ирл?рне д? яратмый ул. Аммиак селитрасы, аммоний сульфаты (20-30 г/м2) ашламаларын кулланырга кир?к. Корткычларга каршы к?р?шне к?ршел?р бел?н берг?л?шеп бернич? ел д?вамында алып барырга кир?к.

Н.Х?лил